

Tom Erik Falck-Ytter

Mobbing blant idrettsungdom

En sammenligning av prevalens av mobbing og bruk av mobbemetoder i skole, idrett og fritid

Masteroppgave i idrettsvitenskap

Seksjon for kroppsøving og pedagogikk
Norges idrettshøgskole, 2012

Sammendrag

Fenomenet mobbing har eksistert i lange tider, men det er først de siste fire tiårene det har blitt særlig fokus på problemet. Selv om det de siste årene har blitt satt i gang flere tiltak mot mobbing, spesielt i skolen, er mobbing i dag svært utbredt blant ungdom.

Det har først og fremst vært fokus på mobbing i skolen, noe som har ført til at det i dag er mangel på studier om hvor utbredt mobbing er utenfor skolen. I denne oppgaven settes det fokus på mobbing i skolen, idretten og på fritiden, der det rettes spesielt fokus på idretten. Først analyseres prevalensen av mobbing på arenaene, før det undersøkes hvilke mobbemetoder som er mest utbredt.

Studien viser at prevalensen av mobbing på de tre arenaene er signifikant forskjellig. Mobbing forekommer mest i skolen med 14,3% som er involvert som mobbere og 13,1% som mobbeoffer av og til eller oftere. På fritiden er 9,9% involvert som mobbere og 6,8% er involvert som mobbeoffer, mens det i idretten er 8,3% som er involvert som mobbere og 7% er involvert som mobbeoffer. Forskjellen på prevalensen av mobbing mellom arenaene skole, idrett og fritid er større blant jenter enn gutter. Relativt sett, i forhold til antall timer ungdommene bruker i uka på hver arena, kan det likevel se ut som om mobbing er mest utbredt i idretten.

Av mobbemetoder er erting mest utbredt i både skole, idrett og fritid, isolering/utestenging er noe mindre utbredt, mens fysisk mobbing er minst utbredt. Erting er også den mobbemetoden der det er størst forskjell mellom arenaene når en sammenligner prevalensen av metodene.

Forord

Etter mange timer foran en femten tommers skjerm har tiden endelig kommet til å skrive forordet til mitt mest krevende teoretiske arbeid så langt i livet. Det har ikke bare vært en enkel prosess, men nå er altså masteroppgaven fullført.

Jeg kan ikke si at jeg i oppveksten har vært noe mer opptatt av mobbing enn gjennomsnittet i befolkningen, men da jeg fikk muligheten til å jobbe med dette temaet gjennom prosjektet ”Moderne ungdom på fritiden” hørtes det spennende ut. Underveis i prosessen har jeg bare blitt mer og mer interessert i temaet mobbing, og ønsket om å bruke mer tid til å grave i nye interessante resultater som dukket opp undervegs meldte seg tidlig. Men jeg har nå erfart at en masteroppgave krever mye tid til arbeid med litteratursøk og kildekritikk, noe som har ført til at jeg på langt nær har fått tid til å presentere alle de interessante resultatene som dukket opp undervegs.

I arbeidet har jeg fått god veiledning og konstruktiv kritikk fra min veileder Reidar Säfvenbom, førsteamanuensis på seksjon for kroppsøving og pedagogikk ved Norges idrettshøgskole. I tillegg må jeg få takke Tommy Haugen, universitetslektor på institutt for folkehelse, idrett og ernæring ved Universitetet i Agder for gode innspill i forbindelse med statistiske problemer som har oppstått undervegs.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Forord	4
Innholdsfortegnelse	5
Tabelloversikt	7
1. Innledning	8
1.1 Mål og problemstillinger.....	9
2. Mobbing: Historikk, prevalens, konsekvenser og metoder	10
2.1 Generell informasjon om mobbing	10
2.2 Mobbeforskningens- og mobbepolitikkens historie.....	11
2.3 Prevalens	12
2.3.1 <i>Verden</i>	12
2.3.2 <i>Norge</i>	13
2.3.3 <i>Kjønnsforskjeller</i>	14
2.3.4 <i>Seksuell trakassering</i>	14
2.4 Konsekvenser av mobbing.....	15
2.5 Utseende/oppførsel	16
2.6 Mobbemetoder	17
3. Mobbing i skolen, idretten og på fritiden	17
4. Metode	21
4.1 Design	21
4.2 Deltakere	22
4.3 Instrumenter	22
4.4 Statistiske analyser.....	24

5. Resultater	25
5.1 Prevalens av mobbing	25
5.1.1 <i>Antall mobbere i skole, idrett og fritid</i>	25
5.1.2 <i>Antall mobbeoffer i skole, idrett og fritid</i>	26
5.2 Mobbemetoder	27
5.2.1 <i>Rapporterte mobbemetoder blant mobbere i skole, idrett og fritid</i>	27
5.2.2 <i>Rapporterte mobbemetoder blant mobbeofre i skole, idrett og fritid</i>	30
6. Diskusjon	32
6.1 Forskjeller i prevalens av mobbing i skole, idrett og fritid	33
6.2 Mobbemetoder	34
6.2.1 <i>Forskjeller mellom skole, idrett og fritid</i>	34
6.2.2 <i>Utbredelsen av mobbemetoder</i>	35
6.3 Kjønnforskjeller	35
6.4 Idrett og mobbing	37
6.5 Tiltak	40
7. Konklusjon	41
Referanser	43
Vedlegg	53
Vedlegg 1	53
Vedlegg 2	54
Vedlegg 3	55
Vedlegg 4	56

Tabelloversikt

Tabell 5.1: Antall mobbere i skole, idrett og fritid	25
Tabell 5.2: Antall mobbeofre i skole, idrett og fritid	26
Tabell 5.3: Frekvens av rapporterte mobbemetoder blant mobbere i skole, idrett og fritid.....	28
Tabell 5.4: Frekvens av rapporterte mobbemetoder blant mobbeofre i skole, idrett og fritid	31

1. Innledning

Det finnes ulike definisjoner av mobbing. Selv om definisjonene er noe forskjellige er det enighet blant forskere om at flere ting må være tilstede for at en kan kalle det mobbing. For det første, mobbingen må ha en hensikt og gjennomføres med vilje. Mobberer må altså ha en grunn til å plage andre, enten om det gir personlig gevinst eller om det er for å tilfredsstille presset fra andre personer. For det andre, mobbingen må skje gjentatte ganger over tid. En enkelt hendelse er ikke nok til å kalle det mobbing. For det tredje, det må være et ujevnt styrkeforhold mellom mobber og mobbeoffer der mobberer er overlegen offeret, enten fysisk eller psykisk. Når to like sterke personer slåss eller er i verbal krangel kalles det ikke mobbing. Erling Roland har følgende definisjon av mobbing: *”Det er mobbing/plaging når ett eller flere individer, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra ett eller flere andre individer”* (Olweus & Roland, 1983, s. 3).

Mobbing er et fenomen som har eksistert i lange tider gjennom blant annet plaging, vold og slaveri, men som sosialt fenomen er temaet relativt nytt. Det finnes mobbing i alle kulturer hvor det er kontakt mellom mennesker. I dag er mobbing blant barn og unge et velkjent problem og det rettes søkelys mot problemet i store deler av verden (Cook et al. 2010a). De seneste tiårene har det i Norge blitt satt i gang flere tiltak mot mobbing (Knudsmoen et al., 2006), samt vært mye omtale om temaet i media, noe som har ført til at det også her er et stort fokus på mobbing i dag. Mobbingen må tas alvorlig da det er en medvirkende årsak til mange av problemene som finnes i samfunnet i dag, både fysiske og psykiske problemer for individer og økonomiske utfordringer for samfunnet (Bond et al., 2001; Hanish & Guerra, 2002; Nishina, Juvonen & Witkow, 2005; Kumpulainen & Räsänen, 2000; Sourander et al., 2000; Swearer et al., 2001).

I denne studien settes det søkelys på mobbing blant ungdom på tre arenaer; skole, idrett og fritid. Skole regnes som tiden fra ungdommene kommer inn i skoleområdet om morgenen til de forlater området på ettermiddagen, idrett regnes som tiden som brukes på trening og konkurranse i et idrettslag, mens fritid er all den tid som ikke inngår i noen av de andre kategoriene. I studien vil det ikke være fokus på digital mobbing.

I og med at et av inkluderingskriteriene for studien er at en driver med idrett, blir dette en studie som ser nærmere på idrettsungdom. Prevalensen av mobbing i skole og fritid vil dermed kunne avvike noe fra tidligere studier om mobbing fordi en stor gruppe som ikke driver med idrett blir tatt vekk. Det er likevel hensiktsmessig å gjøre dette, slik at det er de samme personene som gir svar på alle tre arenaene. Dermed er det mulig å sammenligne svarene fra arena til arena.

Deltakerne i studien regnes som involvert i mobbing om de har svart at de er involvert i mobbing av og til eller oftere, enten som mobber, offer eller begge deler. Prevalensen av hver mobbemetode blir funnet ved å måle antall deltakere som er involvert i bruken av henholdsvis erting, isolering/utestenging og fysisk mobbing.

1.1 Mål og problemstillinger

Jeg ønsker i min masteroppgave å rette fokus mot mobbing blant ungdom. Det er gjort en del forskning på mobbing i skolen, men det finnes lite konkret forskning på mobbing blant ungdom utenfor skolen. Jeg kommer først og fremst til å se på prevalensen av mobbing i skolen, idretten og på fritiden for å se om det finnes signifikante forskjeller mellom arenaene, men jeg kommer også til å se om bruken av mobbemetoder er forskjellig på de ulike arenaene. Hovedmålet med oppgaven er å se nærmere på hvor utbredt mobbing er utenfor skolen, og da spesielt i idretten.

Jeg har utarbeidet følgende problemstillinger:

Hovedproblemstilling:

- *Hva finnes av likheter og forskjeller, med hensyn på mobbing, mellom arenaene skole, idrett og fritid blant idrettsaktiv ungdom i alderen 13-18 år?*

Delproblemstillinger:

- *Hvor utbredt er mobbing utenfor skolen?*
- *Er prevalensen av mobbing forskjellig i skole, idrett og fritid?*
- *Er bruken av mobbemetoder forskjellig i skole, idrett og fritid?*

2. Mobbing: Historikk, prevalens, konsekvenser og metoder

2.1 Generell informasjon om mobbing

Det finnes tre ulike typer personer som er involvert i mobbing. *Mobbere* er de som mobber andre, men ikke blir mobbet selv. *Mobbeoffer* er de som blir mobbet, men ikke mobber andre. I tillegg har vi en gruppe som på engelsk omtales som *bully-victims*. Det finnes ingen god norsk oversettelse av dette ordet, så i denne oppgaven kommer den engelske versjonen til og bli brukt. Bully-victims mobber andre i tillegg til at de blir mobbet selv (Solberg, Olweus & Endresen, 2007). Personlighetene til disse tre typene er forskjellige. Mobberens typiske kjennetegn er høyt nivå av fiendtlighet og aggressivitet, positive holdninger til vold og liten medfølelse overfor ofre. Mobbeofrene er typisk forsiktige og ikke-aggressive. De sliter med et høyt nivå av angst og depresjon, noe som kan komme som en følge av mobbingen. I tillegg er de ofte fysisk eller psykisk underlegne andre jevnaldrende. Bully-victims kjennetegnes ved at de ofte har trekk fra både den typiske mobberen og det typiske offeret. De kan være aggressive og provoserende, men samtidig ha et høyt nivå av angst og depresjon. Ofte sliter disse med konsentrasjonsproblemer og hyperaktivitet (Olweus, 1992).

Mobbing skjer på forskjellige måter. Det kan skje i situasjoner hvor det er én mobber mot ett offer, flere personer mot ett offer, flere personer mot flere offer eller én person mot flere offer. Mobbingen kan skje jevnlig, i perioder eller med ujevne mellomrom.

Ulike metoder brukes i mobbingen. Dan Olweus (1992) deler disse metodene inn i direkte og indirekte mobbing. Direkte mobbing er ”åpne angrep” mot ofrene, for eksempel vold, trusler eller erting, mens indirekte mobbing er baksnakking, isolering, utestenging og manipulering av venneforhold. Gutter bruker ofte metoder for direkte mobbing, mens jenter oftere bruker indirekte mobbing. Dette støttes av flere andre studier (Borg, 1999; Junger-Tas & Van Kesteren, 1999). Erling Roland (2007) skiller mellom metodene ved å dele dem inn i tre former for mobbing: fysisk mobbing, verbal mobbing og utfrysing.

2.2 Mobbeforskningens- og mobbepolitikken historie

Selv om mobbing er et velkjent tema i dag, og er noe som har eksistert i lange tider, ble det ikke rettet spesielt mye fokus på mobbing før på 1970-tallet. Da oppsto det en interesse for problematikken rundt mobbere og mobbeoffer i Sverige. Det hele startet med Heinemann sin systematiske beskrivelse av mobbing (Heinemann, 1973). Her forklarte han både rollen til mobberen og offeret på en måte som ingen hadde gjort tidligere. Han beskrev mobbingen som noe som en person kan gjøre til en annen, men først og fremst fokuserte han på gruppemobbingen og hvordan ulike gruppesammensetninger påvirket mobbingen. Heinemann delte ulike gruppesammensetninger inn i fem kategorier etter hvor tett personene i gruppa holdt sammen. Kategoriene gikk fra en ”fast sammensveiset” gruppe der gjengen holdt tett sammen og det dermed var vanskelig å bli medlem for utenforstående, til en ”anonym masse” hvor det ikke var så tette bånd mellom deltakerne og det var enklere og slippe inn. Jo mer sammensveiset en gruppe var, jo større sjanse var det for at gruppa mobbet andre. For å hindre at gruppene ble for ”sammensveiset” foreslo Heinemann at en måtte bli flinkere i skolen til å dele elevene i ulike grupper hver gang det var gruppearbeid slik at barna lærte å samarbeide med mange forskjellige personer. I tillegg mente han at det var en fordel å lage mindre skoler for å skape et bedre skolemiljø.

Heinemann forsto allerede da at det måtte settes inn store ressurser for å komme mobbeproblemet til livs:

”Vil man ha forandring må man betale det den koster. Man må være forberedt på motgang, for forandringen vil gå over flere generasjoner, og de som betaler, vil dermed aldri få høste det de har sådd (...) Vi må plante og planlegge for våre barnebarn og barnebarnsbarn”

(Heinemann, 1973, s. 152).

Interessen spredte seg raskt videre til de andre skandinaviske landene. I Norge ble det særlig fokus på mobbing i skolen, men det gikk mange år før skolemyndighetene tok initiativet til å forske spesifikt på problemet. I 1983 startet det daværende Kirke- og Undervisningsdepartementet en landsomfattende kampanje mot mobbing i den norske

grunnskolen. I den forbindelse ble det også satt i gang to forskningsprosjekter som hadde til hensikt og systematisk samle inn kunnskap om mobbing og å evaluere vitenskapelig de eventuelle effektene av kampanjen som ble satt i gang (Olweus, 1992). Funnene som ble gjort i disse prosjektene økte bevisstheten om mobbing i skoler over hele landet. Fra 1990-tallet ble det en økende samfunnsinteresse for mobbing også internasjonalt. Interessen spredte seg fra Skandinavia til resten av Europa, Canada, USA, Australia, New Zealand og Japan (Olweus, 2009).

2.3 Prevalens

2.3.1 Verden

Ulike studier tyder på at mellom 10% og 53% av dagens skolebarn er involvert i mobbing, enten som mobber, offer eller begge deler (Borg, 1999; Cook et al., 2010b; Junger-Tas & Van Kesteren, 1999; Sourander et al., 2007). De lite spesifikke tallene kommer av at det ikke er utarbeidet ett felles dokument for måling av mobbing og det brukes derfor forskjellige definisjoner og metoder fra studie til studie. I noen studier holder det at en har blitt plaget en gang siste halvår, mens i andre må en bli plaget hver uke for å bli registrert. Dette fører også til at det er vanskelig å sammenligne mobbing på tvers av landegrenser. Cook et al. (2010a) har samlet studier fra 22 ulike land, der minst ett land fra hvert kontinent er representert, for å sammenligne utbredelsen av mobbing. De har ikke klart å komme frem til direkte sammenligninger fordi definisjonene og tidsaspektet på mobbingen er forskjellige, men det gir et innblikk i hvor utbredt mobbing er i hele verden. Blant barn og ungdom mellom 5 og 18 år varierer antall mobbere i skolen fra 5% (Sverige) til 44% (New Zealand), antall mobbeoffer fra 7% (Sveits) til 43% (Italia) og antall bully-victims fra 2% (Sverige) til 32% (New Zealand). Selv om prevalensen av mobbing er avhengig av måten det blir målt på, er det bred enighet om at cirka 10-15% av elevene i skolen blir mobbet, omtrent 5-10% mobber andre, mens cirka 10-15% både mobber andre og blir mobbet selv (Marini & Dane, 2008).

2.3.2 Norge

Forskning viser at det forekommer mindre mobbing i Skandinavia enn i mange andre land. Dette gjelder også i Norge. Solberg & Olweus (2003) fant ut at omtrent 4,8% av elever mellom 11 og 15 år mobber andre 2-3 ganger i måneden eller oftere uten og selv være offer for mobbing, at omtrent 8,3% av elever i samme aldersgruppe blir utsatt for mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere uten selv å mobbe andre, og at 1,6% er involvert i mobbing som både mobber og mobbeoffer. I en landsomfattende skolemiljøundersøkelse som er gjennomført fem ganger (1995, 1998, 2001, 2004 og 2008) har det kommet frem at mobbing var i en stigende trend fra 1995 til 2001 (Roland, 2008). Mobbingen økte med 30% i hver treårsperiode (1995-1998 og 1998-2001) fra litt under 4% som ble mobbet ukentlig eller oftere i 1995 til cirka 6,5% i 2001. Fra 2001 til 2004 sank derimot mobbingen med 30% til 5,3% på barneskolen og 5% på ungdomsskolen. Årsaken til nedgangen skyldes trolig et større fokus på mobbing fra politikere, media og personer rundt skolen i forbindelse med presentasjonen av "Manifest mot mobbing" i 2002. Fra 2004 til 2008 var det på nytt en økende trend i antallet som ble mobbet. 5,7% i barneskolen ble mobbet ukentlig eller oftere, mens hele 7,2% ble det samme på ungdomsskolen (Roland, 2008). Denne nye negative utviklingen forsterker teorien om at det økte fokuset på mobbing i perioden 2001-2004 hadde en effekt på utbredelsen av mobbing. Noe positivt skjedde likevel den siste perioden fra 2004 til 2008. Andelen som aldri blir mobbet økte, og det samme gjorde andelen som aldri mobber andre (Roland, 2008).

Tidligere forskning viste at mobbing var noe mer utbredt på barneskolen enn ungdomsskolen på 1970- og 1980-tallet (Mykletun, 1979; Roland, 1980; Olweus, 1992), men den nyeste undersøkelsen fra Roland (2008) viser at den kraftige økningen i mobbing på ungdomsskolen gjør at det nå er minst like mye mobbing på ungdomsskolen som barneskolen (72,9% som ikke ble mobbet og 74,9% som ikke mobbet andre på ungdomsskolen, 72,5% som ikke ble mobbet og 77,4% som ikke mobbet andre på barneskolen). Det er likevel for tidlig å konkludere med dette ettersom ulike studier peker i forskjellige retninger.

2.3.3 Kjønnforskjeller

Det er en tendens til at det er flere mobbere og bully-victims blant gutter enn jenter, mens det ikke er noen klare kjønnforskjeller blant mobbeofrene (Boulton & Smith, 1994; Kumpulainen et al., 1998; Solberg & Olweus, 2003; Whitney & Smith, 1993). Ifølge Solberg & Olweus (2003) er 7,2% av guttene i Norge mellom 11 og 15 år involvert i mobbing som kun mobbere minst to eller tre ganger i måneden, mens 2,4% av jentene er det samme. 8,6% av guttene er kun involvert som mobbeoffer, mens 8,1% av jentene er det. 2,3% av guttene er involvert som bully-victims, sammenlignet med 0,9% av jentene. Samtidig er gutter og jenter ofte sammen om mobbingen når jenter blir mobbet, mens det sjelden er slik når gutter blir mobbet (Olweus, 1992). Forfatteren viser til at 60% av jentene som blir mobbet i 5.-7. klasse blir mobbet av gutter, samt at 15-20% av jentene blir mobbet av både jenter og gutter, noe som betyr at omtrent 80% av mobbingen av jenter skjer med påvirkning fra gutter. Til sammenligning oppga 80% av guttene som ble mobbet at de kun ble mobbet av andre gutter.

2.3.4 Seksuell trakassering

Andre problemer som ofte er knyttet til kjønn og mobbing er seksuell trakassering og seksuelle overgrep. Det er vanskelig å definere seksuell trakassering på grunn av kulturelle forskjeller, men det er enighet om at det handler om uønsket seksuell oppmerksomhet (Fasting et al., 2003). Uønsket seksuell oppmerksomhet kan være alt fra blikk og kommentarer til tafsing, blotting, forfølgelse og overgrep. Seksuell trakassering og overgrep kan skje mellom både samme kjønn og motsatt kjønn.

Det er dessverre vanskelig å finne klare tall på hvor utbredt seksuell trakassering er fordi det i ulike studier brukes forskjellige definisjoner og forskjellige spørsmål i spørreskjemaene om seksuell trakassering. Dagens undersøkelser gir veldig forskjellige resultater og viser at utbredelsen av seksuell trakassering i idretten varierer fra 19% til hele 57%. Liknende resultater finner en i generell forskning om seksuell trakassering. I Norge har det generelt vært svært få undersøkelser om seksuell

trakassering, men de få som har vært gjennomført har kommet frem til de samme resultatene som de internasjonale studiene (Fasting, 2011). Det kan derfor være grunn til å tro at seksuell trakassering og overgrep på samme måte som mobbing er et problem som finnes på alle arenaer.

2.4 Konsekvenser av mobbing

Mobbere har ofte ytre problemer som aggressiv og voldelig oppførsel, antisosial atferd og er ofte involvert i kriminalitet. I en longitudinell kohort studie av gutter fant Sourander et al. (2007) ut at de som var mobbere og bully-victims i en alder av åtte år hadde større sannsynlighet enn medelevene til å være involvert i kriminalitet (voldelig oppførsel, sjenanse av eiendom, trafikkforseelse, kjøre i beruset tilstand og narkotikamisbruk) i alderen seksten til tjuer år. 21,1% av bully-victims og 15,9% av mobberne hadde vært involvert i minst tre kriminelle handlinger, mens kun 6,8% fra gruppa som ikke var involvert i mobbing og 9,2% av mobbeofrene hadde vært involvert i det samme.

Mobbeofrene derimot sliter ofte med indre problemer som depresjon, angst, ensomhet, lav selvtillit og lav selvfølelse (Kumpulainen & Räsänen, 2000). Mobbeofrene rapporterer også om lavere selvbilde enn gjennomsnittet. De ser på seg selv som mindre sosialt kompetente, mindre akseptert av andre og de tror de har færre gode vennskap enn medelevene. Disse følelsene forekommer blant mobbeoffer av begge kjønn og i alle aldersgrupper (Hawker & Boulton, 2000). Resultatene støttes av andre studier (Bond et al., 2001; Hanish & Guerra, 2002; Nishina, Juvonen & Witkow, 2005; Sourander et al., 2000; Swearer et al., 2001). Omtrent halvparten av mobbeofrene sliter med langvarige problemer. De mest utbredte problemene er lav selvtillit, at de blir sjenerte og økt grad av angst og nervøsitet (Hugh-Jones & Smith, 1999). O'Moore & Kirkham (2001) fant tegn til at de indre problemene til mobbeofrene økte i takt med hyppigheten og alvorlighetsgraden av mobbingen, noe som kan tyde på at det er mobbingen som forårsaker de indre problemene til mobbeofrene og ikke de indre problemene som fører til at de blir mobbet. Bully-victims sliter ofte med både indre og ytre problemer.

2.5 Utseende/oppførsel

I forskningen er det blant gutter funnet en sammenheng mellom mobbing og fysisk styrke. Offeret er vanligvis fysisk svakere enn gjennomsnittet i aldersgruppen, mens mobberen er fysisk sterkere enn gjennomsnittet. Det gjør at offeret er underlegen mobberen i fysisk styrke. Den samme sammenhengen er ikke funnet blant jenter. Det er også veldig vanlig at offeret er yngre enn mobberen, noe som kan knyttes til det fysiske styrkeforholdet mellom deltakerne (Olweus, 1992).

Moran et al. (1993) fant ut at etniske minoriteter ikke ble mobbet mer enn andre, men at de ble mobbet på en annen måte. Mennesker med en annen hudfarge enn majoriteten ble kalt nedverdiggende navn om hudfargen. I studien oppga halvparten av de asiatiske barna at de ble mobbet for hudfargen, mens ingen av de hvite oppga det samme. Disse funnene støttes av Verkuyten & Thijs (2002) som fant ut at barn som bodde i Nederland, men var fra Tyrkia, Marokko og Surinam ble kalt mer med rasistiske tilrop enn nederlandske barn. Eslea & Mukhtar (2001) fant derimot ut i en studie av 243 hinduer, indiske muslimer og pakistanere i England at mobbing er veldig utbredt blant disse minoritetene. 57 % av guttene og 43 % av jentene hadde blitt mobbet i løpet av det siste halvåret før studien. Studien hadde ingen kontrollgruppe så validiteten og reliabiliteten til denne studien er noe svak. Ulike svar fra litteraturen gjør at det per nå ikke er mulig å komme med en konklusjon om etnisitet har innvirkning på mobbingen.

Tidlig forskning hevdet at mobberne var kontrollert av et aggressivt personlighetsmønster (Olweus, 1978). Det var dette som fikk dem til å agere mot andre personer. Mobbing ble sett på som noe som var uavhengig av sosial kontekst. I dag blir mobbing sett på som en proaktiv, målorientert aggresjon. Dette har ført til at synet på mobbere som sosialt svake har endret seg. Nå er det bred enighet om at mobberne bruker mobbing som et redskap for å nå målene sine, for eksempel å få høy status i en gruppe eller oppnå personlig tilfredsstillelse (Sutton, Smith & Swettenham, 1999; Menesini, Sanchez & Fonzi, 2003; Salmivalli, 2010). Om dette stemmer kan det være grunn til å tro at mobberne bruker ulike metoder nøye tilpasset situasjonen, noe

som fører til at det er en sannsynlighet for at det brukes forskjellige metoder i ulike sammenhenger og på ulike arenaer.

2.6 Mobbemetoder

Studier som har sammenlignet mobbemetoder har funnet ut at det er noe mer bruk av verbale metoder som erting enn relasjonelle metoder som isolering/utestenging. Fysisk mobbing er klart mindre utbredt enn de andre metodene (Wang, Iannotti & Nansel, 2009). Det har lenge vært kjent at gutter er mer involvert i fysisk mobbing enn jenter, mens en større prosentvis andel av jentene enn av guttene som er involvert i mobbing, er involvert i isolering/utestenging (Olweus, 1992). De samme resultatene er funnet i nyere studier (Wang, Iannotti & Nansel, 2009).

3. Mobbing i skolen, idretten og på fritiden

De siste fire tiårene har det som nevnt vært et økende fokus på mobbing. Men de aller fleste studiene av mobbing blant barn og unge har omhandlet mobbing i, eller i forbindelse med skolen. Det har vært lite fokus på mobbing blant barn og unge på fritiden og i idretten. Kun noen få studier er gjennomført om mobbing på disse to arenaene.

I ”Manifest mot mobbing” er det rettet fokus mot mobbing i fritidsmiljøer. Fritidsmiljø er i denne sammenheng både idrettslag, foreninger, organisasjoner og fritidsklubber. Det er med andre ord ikke skilt mellom idrett og fritid ellers. I studien er det gjennomført en spørreundersøkelse blant elever i 7. klasse, 10. klasse og VK2, der 6,7% svarer at de har sett mobbing i fritidsmiljøer hver måned eller oftere det siste året. Tallene var høyest for 10. klasse (10,3%), mens i VK2 (7,8%) og i 7. klasse (5,3%) var det mindre forekomst av mobbing (Tikkanen & Junge, 2005). Dette sier likevel lite om hvor mange som er involvert i mobbing i fritidsmiljøene, kun hvor mye mobbing som blir observert. Men det kan tyde på at det er mindre mobbing i

fritidsmiljøer enn i skole ettersom tallene i denne undersøkelsen var vesentlig høyere i skolen (22,1%) enn i fritidsmiljøene (6,7%).

Nansel et al. (2003) fant resultater som indikerer at det er mer mobbing på enn utenfor skolen. En studie av et utvalg elever fra sjette til tiende klasse i USA kom frem til at 8,7% av guttene og 5,2% av jentene ble mobbet minst en gang i uka i skolen, mens 3,8% av guttene og 2% av jentene ble mobbet minst en gang i uka utenfor skolen. De samme tendensene finner vi blant mobberne. 10,7% av guttene og 4% av jentene mobbet andre minst en gang i uka i skolen, mens 6,7% av guttene og 2,5% av jentene mobbet andre minst en gang i uka utenfor skolen. Det finnes også flere studier som kommer frem til at det er mer mobbing i enn utenfor skolen. Blant annet fant Collot D'Escury & Dudink (2010) ut at blant fotballspillere og judoutøvere mellom sju og tolv år i Nederland, opplevde 23% jevnlig mobbing i skolen, mens 8,9% opplevde jevnlig mobbing i idretten.

Så langt jeg vet finnes det ingen tidligere studie som har sammenlignet mobbing på alle de tre arenaene skole, idrett og fritid på en god måte. Det er behov for en studie som ser på utbredelsen av mobbing på alle tre arenaer og sammenligner disse tallene. Slik er det mulig å få et godt bilde av hvor utbredt mobbing er på andre arenaer enn skolen.

Mange har i dag en oppfatning om at deltakelse i idrett fører til mindre aggressiv atferd, men dette har ikke fått noen støtte i empirisk forskning (Bushman, Baumeister & Stack, 1999; Fitch & Marshall, 2000; Russel, 1983). Faktisk så fant Endresen og Olweus (2005) ut at deltakelse i kraftidretter som boksing, og bryting fører til en økning i både voldelig og ikke-voldelig antisosial atferd utenfor idretten.

Ifølge NIFs lover og statutter (Norges idrettsforbund, 2007) er visjonen til NIF at de skal arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov (§ 1-2). NIF sine grunnverdier er idrettsglede, fellesskap, helse og ærlighet (Norges idrettsforbund, 2007, § 1-2). For å oppnå visjonen fronter NIF grunnverdiene sine. Det er også stort fokus på mobbing i NIF. De arrangerer seminarer som fokuserer på mobbing og i tillegg har de en spesifikk seksjon i statuttene som omhandler temaet

mobbing. Dette viser at de er klar over problemene som er knyttet til mobbing og tar det på alvor.

NIF vil gjerne oppfattes som en organisasjon som tilbyr barn og unge et stort aktivitetstilbud der det er lite mobbing tilstede. Frem til nå har idretten hatt et positivt bilde i den norske befolkningen. Men de senere årene har det med jevne mellomrom dukket opp saker i media om personer som har blitt mobbet eller seksuelt trakassert i idretten. Det har til og med vært saker om intriger, mobbing og korrupsjon blant lederne i organisasjonen. Dette har satt tydelige spor i organisasjonens rykte.

Synet på idretten som en arena med mindre mobbing og seksuell trakassering enn andre arenaer er i ferd med og endres, både som følge av medieomtale og av nye publiserte studier. De nyeste undersøkelsene tyder på at seksuell trakassering er et samfunnsproblem som verken er bedre eller verre i idretten enn andre steder (Fasting, 2011). Dette tok Tove Paule konsekvensen av da hun ble NIFs nye president i 2007. Hun sørget sammen med resten av idrettsstyret for at ble det satt enda større fokus på seksuell trakassering og overgrep i idretten, der blant annet ett av tiltakene som ble gjennomført mot mobbing, og spesielt mot seksuell trakassering og overgrep, var at alle som er involverte i idretten som trenere, ledere, eller i andre posisjoner hvor de er i kontakt med mindreårige må levere politiattest. Samtidig har NIF fokus på at alle skal ha mulighet til og inkluderes i idretten. I idrettspolitisk dokument for perioden 2011 til 2015 står det i målene at:

- *alle er velkomne og skal føle seg trygge i idrettslagene;*
- *forhold som begrenser enkelte gruppers deltakelse fjernes;*
- *nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisitet, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming håndheves* (Norges idrettsforbund, u.å., s. 14).

Miljøet på de tre arenaene skole, idrett og fritid er veldig forskjellig. Dette kan bety at det er forskjeller mellom arenaene, både i prevalensen av mobbing og på mobbe-metodene som blir brukt. Elevene tilbringer store deler av tiden på skolen i et klasserom. Her er situasjonen ganske lukket der alt skjer innenfor et avgrenset område. Det er også stort sett minst en lærer tilstede som kan observere klassen og følge opp

dersom det oppstår en uønsket situasjon. I friminuttene har derimot lærerne mindre kontroll over hva elevene foretar seg. Skolegården er større enn klasserommene og elevene oppfordres til fysisk aktivitet. I idretten finnes det utallige settinger avhengig av sportens karakter, tilgjengelige fasiliteter og trenerens rolle. Men en ting som er felles for alle idretter er at de aller fleste deltakerne er der av egen fri vilje. Det er ikke mulig å generalisere fritid som en spesifikk setting fordi omstendighetene rundt settingen varierer voldsomt. Forholdene kan være helt forskjellig i to ulike tilfeller av lek, men likevel høre til i arenaen fritid. Men det som karakteriserer fritid er at barna stort sett kan bestemme hvem de vil omgås med og dermed unngå potensielle mobbere.

En kan anta at graden av voksenkontroll og ungdommenes mulighet til å omgås venner og unngå uvenner er blant de største faktorene som påvirker prevalensen av mobbing. Ut fra eksisterende forskning er det grunn til å tro at mobbing er mest utbredt i skolehverdagen. Det er her barn og unge bruker mest tid sammen med andre jevnaldrende. I tillegg vil de møte mange uønskede situasjoner som de ikke kan rømme fra, og de vil møte personer som de ikke ville ha omgitt seg med andre steder. Det er også vanskelig for læreren å få med seg alt som skjer av relasjoner mellom elevene, spesielt i friminuttene. Forskning har funnet ut at dobbelt så mange elever mobbes på skolens lekeplass som i klasserommet (Fekkes, Pijpers & Verloove-Vanhorick, 2005). Det er rimelig å anta at det også i fritiden forekommer en del mobbing, men ikke like mye som på skolen. Årsaken er at barna og ungdommene til en stor grad kan bestemme selv hvem de vil omgås med, men samtidig er det liten voksenkontroll over hva som skjer i fritiden, og derfor kan det være fritt frem for mobberne. I idretten bestemmer barna og ungdommene selv at de ønsker å drive med idrett og hvilken idrett de ønsker å holde på med. Samtidig skjer aktiviteten stort sett under kontrollerte former der det er voksne i nærheten. Det er derfor grunn til å tro at det er minst mobbing i idretten.

Etter å ha studert tidligere forskning, samt at forholdene på de tre arenaene er så forskjellige, er det rimelig å anta at prevalensen av mobbing vil være forskjellig på de tre arenaene, selv om det kun forventes små forskjeller. Trolig er det, slik flere tidligere studier har kommet frem til, kjønnsforskjeller innenfor hver arena, der gutter er mer involvert i mobbing enn jenter (Boulton & Smith, 1994; Kumpulainen et al.,

1998; Solberg & Olweus, 2003; Whitney & Smith, 1993). Basert på tidligere studier er sannsynligvis erting og isolering/utestenging mest utbredt som mobbemetoder, mens det forekommer minst fysisk mobbing (Olweus, 1992; Wang, Iannotti & Nansel, 2009). Selv om arenaene har forskjellig karakter, gjelder antakeligvis dette på alle tre arenaer. Flere gutter enn jenter kommer trolig til å være involvert i fysisk mobbing, mens den prosentvise andelen av jenter som er involvert i isolering/utestenging er antakelig større enn den prosentvise andelen gutter (Olweus, 1992; Wang, Iannotti & Nansel, 2009). Det forventes heller ingen kjønnsforskjeller mellom arenaene, slik at denne skjeve kjønnsmessige fordelingen sannsynligvis gjelder på alle tre arenaer.

4. Metode

4.1 Design

Denne oppgaven er en del av et større prosjekt som heter *Moderne ungdom på fritiden* (MUF). Prosjektet ble satt i gang i 2006 ved Fakultet for idrett og helse ved Høgskolen i Agder (i dag: Universitet i Agder). Målsettingen med prosjektet er å analysere det offentlige tilbudet om bevegelsesaktiviteter som er rettet mot ungdom og de unges reaksjon på dette.

MUF er en tverrsnittstudie der dataene er innhentet gjennom en survey. Det vil si at en i studien henter inn informasjon fra og om en befolkning på et gitt tidspunkt ved at de selv rapporterer om sin egen situasjon på dette tidspunktet. MUF er en nasjonal studie der deltakerne er plukket ut gjennom et stratifisert klyngeutvalg. Det betyr at hele klasser er trukket ut til å delta i studien basert på variabler som skolestørrelse, klassestørrelse, alder og geografi. Hensikten er å få et utvalg som på best mulig måte representerer hele populasjonen. Muligheten for klyngeeffekt på skolenivå er likevel tilstede.

4.2 Deltakere

Et representativt utvalg på 2971 elever fra 38 forskjellige skoler i Norge ble invitert til å delta i studien. Det ble trukket et stratifisert utvalg basert på klassetrinn, studieretning, skolestørrelse og geografisk område. Et spørreskjema som totalt består av 76 spørsmål der spørsmålene omhandler temaer som blant annet selvfølelse, sosiale forhold, kosthold, lek og mobbing ble delt ut. Elevene gjennomførte spørreskjemaet på skolen. Totalt besvarte 2116 (71%) av elevene spørreskjemaet. Dette er en godkjent svarprosent. Av disse ble kun de som hadde svart fullstendig på alle spørsmålene om mobbing i skole, idrett og fritid inkludert i denne oppgaven, totalt 1022 besvarelser (558 jenter og 464 gutter). Alderen var fra 13 år til 18 år, med et gjennomsnitt på 15,1 år. Denne oppgaven er derfor i prinsippet en studie av idrettsaktive ungdommer i Norge og kan således ikke betraktes som representativ for hele populasjonen ungdom. Ungdommene oppga at de trener omtrent 4 timer pr. uke.

Et informasjonsskriv om studien ble delt ut til skolene, lærerne, elevene og elevenes foreldre/foresatte i forkant av studien. Et skjema med spørsmål om skriftlig samtykke ble sendt til foreldre/foresatte til elever som var yngre enn 15 år. Det var mulig å melde seg ut av studien underveis om dette var ønskelig. Studien tilfredsstiller kravene om deltakernes anonymitet og lagring av datamateriale.

4.3 Instrumenter

Det er brukt utvalgte deler av spørreundersøkelsen i MUF for å se nærmere på mobbing i skolen, i idretten og på fritiden. Det er spesielt spørsmål nummer 25, 41 og 54 som omhandler mobbing direkte. Disse tre spørsmålene ble utviklet av professor Erling Roland sammen med kolleger ved Senter for Atferdsforskning i Stavanger (Roland, 1995) (vedlegg 1-3). Spørreskjemaet om mobbing består først av en standarddefinisjon av mobbing, før det følger åtte spørsmål om forskjellige metoder mobbing. De fire første spørsmålene handler om mobberen, mens de fire siste handler om offeret. Begge kategoriene har de samme fire temaene i spørsmålene; først et generelt spørsmål om en blir mobbet/mobber andre, deretter ett om erting, så ett om

isolering/utestengelse og til slutt ett om fysisk mobbing. Hvert spørsmål har følgende fire svaralternativ: aldri, av og til, omtrent hver uke og omtrent hver dag. Alle som svarte av og til, omtrent hver uke eller omtrent hver dag på spørsmålet ble regnet som involverte i mobbing. Spørsmålene er tidligere brukt blant annet i de fem landsdekkende skolemiljøundersøkelsene om mobbing (Roland, 2008).

I og med at jeg kommer inn i et eksisterende prosjekt er spørreskjemaet allerede laget og gjennomført i min masteroppgave. Det er derfor viktig at jeg kontrollerer nøye det arbeidet som er gjort tidligere for å oppfylle kravene om validitet og reliabilitet. Validitet betyr at en faktisk måler det en ønsker å måle og at en trekker gyldige konklusjoner fra studien, mens reliabilitet betyr at en skal få de samme resultatene hver gang en måler på samme måte (Benestad & Laake, 2008).

For å øke validiteten ble det brukt Cronbachs (1951) alpha for å måle indre konsistens mellom spørsmålene:

Mobbing i skolen

- Mobbe andre skole: $\alpha = .778$
- Bli mobbet skole: $\alpha = .835$

Mobbing på fritiden

- Mobbe andre fritid: $\alpha = .896$
- Bli mobbet fritid: $\alpha = .867$

Mobbing i idretten

- Mobbe andre idrett: $\alpha = .913$
- Bli mobbet idrett: $\alpha = .928$

4.4 Statistiske analyser

PASW (Predictive Analytics SoftWare) statistics versjon 18.0 ble brukt for å analysere den deskriptive statistikken. Kun deltakere med komplett datamateriale ble inkludert i analysen.

I analysene ble det brukt to ikke-parametriske tester, Friedman og Wilcoxon. Friedman brukes for å se om det er forskjeller mellom gruppene når det er mer enn to grupper. Om minst to av gruppene er forskjellige viser testen statistisk signifikant forskjell. Fordelen med Friedman er at den kan brukes selv om dataene ikke er normalfordelte. Hvis Friedmans test viser signifikant forskjell brukes Wilcoxon for å finne ut hvilke grupper som er signifikant forskjellige. Wilcoxon sammenligner to og to grupper. Dermed finner en ut hvilke gruppeparringer som fører til forskjellene i den første analysen. Før parsammenligningene med Wilcoxon ble utført ble Bonferronis korrigering av signifikansnivå gjennomført for å motvirke problemet om multiple sammenligninger og for og på denne måten forsterke kvaliteten på analysene. Bonferronis korrigering utføres ved å dele ønsket p-verdi på antall grupper som skal testes. I denne oppgaven er p-verdien .05 og det er tre grupper som skal testes. Etter korrigeringen er da riktig p-verdi for signifikansnivå $.0167 (.05/3)$ i analysene som utføres med Wilcoxon.

”Cohen’s målinger av effektstørrelser” har blitt brukt for å kalkulere effektstørrelsene (Cohen, 1969) En effektstørrelse på omtrent 0,2 blir ansett som liten effekt, omtrent 0,5 blir ansett som middels effekt og omtrent 0,8 blir sett på som stor effekt.

5. Resultater

5.1 Prevalens av mobbing

5.1.1 Antall mobbere i skole, idrett og fritid

Som vist i tabell 5.1 var antall mobbere i skole, idrett og fritid signifikant forskjellig, $X^2(2)=94.717$, $p<.05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antall mobbere i skolen (14,3%) var signifikant forskjellig fra både antall mobbere i idretten (8,3%), ($r=0.18$) og antall mobbere på fritiden (9,9%), ($r=0.13$). Det samme gjaldt for antall mobbere i idretten og på fritiden ($r=0.08$).

Tabell 5.1: Antall mobbere i skole, idrett og fritid

	Skole		Idrett		Fritid	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Totalt	146	(14,3) ^a	84	(8,3) ^a	100	(9,9) ^a
-jenter	75	(13,4) ^a	20	(3,6) ^a	28	(5,1) ^a
-gutter	71	(15,3)	64	(13,8)	72	(15,5)
Av og til	131	(12,8)	60	(5,9)	84	(8,3)
-jenter	69	(12,4)	19	(3,4)	26	(4,7)
-gutter	62	(13,4)	41	(8,8)	58	(12,5)
Omtrent hver uke eller oftere	15	(1,5)	24	(2,4)	16	(1,6)
-jenter	6	(1,0)	1	(0,2)	2	(0,4)
-gutter	9	(1,9)	23	(5,0)	14	(3,0)

^{a-b} Like bokstaver indikerer signifikante forskjeller ved bruk av Wilcoxon, Bonferroni post hoc test ($p<.0167$).

Ved å se på kjønn hver for seg finner en at resultatene for antall mobbere i skole, idrett og fritid er signifikant forskjellig for både jenter, $X^2(2)=122.441$, $p<.05$, og gutter, $X^2(2)=11.621$, $p<.05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er

rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antall jenter som mobbet andre i skolen (13,4%) var signifikant forskjellig fra både antall jenter som mobbet andre i idretten (3,6%), ($r=0.35$) og på fritiden (5,1%), ($r=0.27$). Det samme gjaldt for antall jenter som mobbet andre i idretten og på fritiden (0.14). Antall gutter som mobbet andre i skolen (15,3%) var verken signifikant forskjellig fra antall gutter som mobbet andre i idretten (13,8%), ($r=0.04$) eller på fritiden (15,5%), ($r=0.004$). Dette var heller ikke tilfelle for sammenligningen av antall gutter som mobbet andre i idretten og på fritiden ($r=0.06$).

5.1.2 Antall mobbeofre i skole, idrett og fritid

Tabell 5.2 viser at antall mobbeofre i skole, idrett og fritid var signifikant forskjellig, $X^2(2)=64.393$, $p<.05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antall mobbeofre i skolen (14,9%) var både signifikant forskjellig fra antall mobbeofre i idretten (7%), ($r=0.14$) og på fritiden (6,8%), ($r=0.15$), mens antall mobbeofre i idretten og på fritiden ikke var signifikant forskjellig.

Tabell 5.2: Antall mobbeofre i skole, idrett og fritid

	Skole		Idrett		Fritid	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Totalt	133	(13,1) ^{ab}	71	(7,0) ^a	69	(6,8) ^b
-jenter	64	(11,5) ^a	19	(3,5) ^a	29	(5,2) ^a
-gutter	69	(14,9) ^a	52	(11,2)	40	(8,6) ^a
Av og til	111	(10,9)	42	(4,1)	58	(5,7)
-jenter	53	(9,5)	12	(2,2)	25	(4,5)
-gutter	58	(12,5)	30	(6,5)	33	(7,1)
Omtrent hver uke eller oftere	22	(2,2)	29	(2,9)	11	(1,1)
-jenter	11	(2,0)	7	(1,3)	4	(0,7)
-gutter	11	(2,4)	22	(4,7)	7	(1,5)

^{a-b} Like bokstaver indikerer signifikante forskjeller ved bruk av Wilcoxon, Bonferroni post hoc test ($p<.0167$).

Ved å se på kjønn hver for seg finner en at resultatene for antall mobbeofre i skole, idrett og fritid er signifikant forskjellig for både jenter, $X^2(2) = 59.394$, $p < .05$, og gutter, $X^2(2) = 16.750$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antall jenter som ble mobbet i skolen (11,5%) var både signifikant forskjellig med antall jenter som ble mobbet i idretten (3,5%), ($r = 0.26$) og på fritiden (5,2%), ($r = 0.18$). Det var også signifikant forskjell mellom antall jenter som ble mobbet i idretten og på fritiden ($r = 0.12$). Antall gutter som ble mobbet i skolen (14,9%) var ikke signifikant forskjellig fra antall gutter som ble mobbet i idretten (11,2%), men var signifikant forskjellig fra antall gutter som ble mobbet på fritiden (8,6%) ($r = 0.12$). Antall gutter som ble mobbet i idretten og på fritiden var ikke signifikant forskjellig.

5.2 Mobbemetoder

5.2.1 Rapporterte mobbemetoder blant mobbere i skole, idrett og fritid

Tabell 5.3 viser at antallet som erter andre var signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 77.876$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som erter i skolen (21,1%) var signifikant forskjellig fra både antallet som erter i idretten (8,3%), ($r = 0.14$) og på fritiden (13,3%), ($r = 0.09$). Antallet som erter i idretten og på fritiden var også signifikant forskjellig ($r = 0.07$). Blant jenter var antallet som erter andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 91.616$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som erter i skolen (18,8%) var signifikant forskjellig fra antallet som erter både i idretten (3,4%), ($r = 0.23$) og på fritiden (6,8%), ($r = 0.17$). Antallet som erter i idretten og på fritiden var også signifikant forskjellig ($r = 0.08$). Blant gutter var antallet som erter andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 15.175$,

$p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på $.0167$. Antallet som erter i skolen (23,7%) var ikke signifikant forskjellig fra verken antallet som erter i idretten (14%) eller på fritiden (20,9%). Antallet som erter i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

Tabell 5.3: Frekvens av rapporterte mobbemetoder blant mobbere i skole, idrett og fritid

	Skole		Idrett		Fritid	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Erting	215	(21,1) ^a	84	(8,3) ^a	135	(13,3) ^a
-jenter	105	(18,8) ^a	19	(3,4) ^a	38	(6,8) ^a
-gutter	110	(23,7)	65	(14,0)	97	(20,9)
Isolering/utestenging	113	(11,1)	63	(6,2)	86	(8,5)
-jenter	62	(11,1) ^a	16	(2,9) ^a	34	(6,2) ^a
-gutter	51	(11,0)	47	(10,1)	52	(11,2)
Fysisk mobbing	59	(5,8)	53	(5,2)	62	(6,1)
-jenter	29	(5,2) ^{ab}	9	(1,7) ^a	12	(2,2) ^b
-gutter	30	(6,4)	44	(9,4)	50	(10,7)

^{a-b} Like bokstaver indikerer signifikante forskjeller ved bruk av Wilcoxon, Bonferroni post hoc test ($p < .0167$).

Antallet som isolerer/utestenger andre var signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 14.574$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på $.0167$. Antallet som isolerer/utestenger i skolen (11,1%) var ikke signifikant forskjellig fra antallet som isolerer/utestenger i idretten (6,2%) eller på fritiden (8,5%). Det var heller ingen signifikant forskjell mellom antallet som isolerer/utestenger i idretten og på fritiden. Blant jenter var antallet som isolerer/utestenger andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 34.310$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert

med et signifikansnivå på .0167. Antallet jenter som isolerer/utestenger i skolen (11,1%) var signifikant forskjellig fra både antallet som isolerer/utestenger i idretten (2,9%), ($r=0.15$) og på fritiden (6,2%), ($r=0.09$). Antallet som isolerer/utestenger i idretten og på fritiden var også signifikant forskjellig ($r=0.08$). Blant gutter var ikke antallet som isolerer/utestenger andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=.155$, $p=.925$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet gutter som isolerer/utestenger i skolen (11%) var verken signifikant forskjellig fra antallet som isolerer/utestenger i idretten (10,1%) eller på fritiden (11,2%). Antallet som isolerer/utestenger i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

Antallet som fysisk mobber andre var ikke signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=1.222$, $p=.543$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som fysisk mobber andre i skolen (5,8%) var ikke signifikant forskjellig fra antallet som fysisk mobber andre i idretten (5,2%) eller på fritiden (6,1%). Det var heller ingen signifikant forskjell mellom antallet som fysisk mobber andre i idretten og på fritiden. Blant jenter var antallet som fysisk mobber andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=15.659$, $p<.05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som fysisk mobber i skolen (5,2%) var signifikant forskjellig fra antallet som fysisk mobber i både idretten (1,7%), ($r=0.08$) og på fritiden (2,2%), ($r=0.07$). Antallet som fysisk mobber i idretten og på fritiden var derimot ikke signifikant forskjellig. Blant gutter var antallet som fysisk mobber andre signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=7.495$, $p<.05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigerings ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som fysisk mobber i skolen (6,4%) var ikke signifikant forskjellig fra verken antallet som fysisk mobber i idretten (9,4%) eller på fritiden (10,7%). Antallet som mobber i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

5.2.2 Rapporterte mobbemetoder blant mobbeofre i skole, idrett og fritid

Som vist i tabell 5.4 var antallet som blir ertet signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 45.566$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir ertet i skolen (17,1%) var signifikant forskjellig fra antallet som ble ertet i både idretten (7,9%) ($r=0.10$) og på fritiden (11,4%), ($r=0.09$). Antallet som blir ertet i idretten og på fritiden var derimot ikke signifikant forskjellig. Blant jenter var antallet som blir ertet signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 47.647$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir ertet i skolen (15,6%) var signifikant forskjellig fra både antallet som blir ertet i idretten (4,1%), ($r=0.16$) og på fritiden (9,2%), ($r=0.12$). Antallet som blir ertet i idretten og på fritiden var også signifikant forskjellig ($r=0.08$). Blant gutter var antallet som blir ertet signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 8.858$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir ertet i skolen (18,8%) var ikke signifikant forskjellig fra verken antallet som blir ertet i idretten (12,2%) eller på fritiden (13,2%). Antallet som blir ertet i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

Antallet som blir isolert/utestengt var signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 7.770$, $p < .05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferroni's korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir isolert/utestengt i skolen (9,4%) var ikke signifikant forskjellig fra antallet som blir isolert/utestengt i idretten (6,6%) eller på fritiden (6,9%). Det var heller ingen signifikant forskjell mellom antallet som blir isolert/utestengt i idretten og på fritiden.

Tabell 5.4: Frekvens av rapporterte mobbemetoder blant mobbeofre i skole, idrett og fritid

	Skole		Idrett		Fritid	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Erting	174	(17,1) ^{ab}	80	(7,9) ^a	116	(11,4) ^b
-jenter	87	(15,6) ^a	23	(4,1) ^a	51	(9,2) ^a
-gutter	87	(18,8)	57	(12,2)	65	(13,2)
Isolering/utestenging	96	(9,4)	67	(6,6)	70	(6,9)
-jenter	55	(9,9) ^a	24	(4,3) ^a	43	(7,7)
-gutter	41	(8,8)	43	(9,3)	27	(5,9)
Fysisk mobbing	71	(7,0) ^a	60	(5,9) ^b	44	(4,3) ^{ab}
-jenter	30	(5,4) ^a	15	(2,7)	11	(2,0) ^a
-gutter	41	(8,8)	45	(9,8)	33	(7,2)

^{a-b} Like bokstaver indikerer signifikante forskjeller ved bruk av Wilcoxon, Bonferroni post hoc test ($p < .0167$).

Blant jenter var antallet som blir isolert/utestengt signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 15.057$, $p < .05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir isolert/utestengt i skolen (9,9%) var signifikant forskjellig fra antallet som blir isolert/utestengt i idretten (4,3%), ($r = 0.09$), men ikke på fritiden (7,7%). Antallet som blir isolert/utestengt i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig. Blant gutter var antallet som blir isolert/utestengt ikke signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 5.235$, $p = .073$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir isolert/utestengt i skolen (8,8%) var ikke signifikant forskjellig fra verken antallet som blir isolert/utestengt i idretten (9,3%) eller på fritiden (5,9%). Antallet som blir utestengt/isolert i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

Antallet som blir fysisk mobbet var signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2) = 7.694$, $p < .05$. Wilcoxons test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp

resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir fysisk mobbet i skolen (7%) var ikke signifikant forskjellig fra antallet som blir fysisk mobbet i idretten (5,9%), men var signifikant forskjellig fra fritiden (4,3%), ($r=0.06$). Det var også en signifikant forskjell mellom antallet som blir fysisk mobbet i idretten og på fritiden ($r=0.06$). Blant jenter var antallet som blir fysisk mobbet signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=11.896$, $p<.05$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir fysisk mobbet i skolen (5,4%) var ikke signifikant forskjellig fra antallet som blir fysisk mobbet i idretten (2,7%), men var det fra fritiden (2%), ($r=0.09$). Antallet som blir fysisk mobbet i idretten og på fritiden var ikke signifikant forskjellig. Blant gutter var antallet som blir fysisk mobbet ikke signifikant forskjellig på de tre arenaene, $X^2(2)=2.317$, $p=.314$. Wilcoxon's test for sammenligning av grupper ble brukt for å følge opp resultatene. Bonferronis korrigering ble gjennomført og alle resultatene er rapportert med et signifikansnivå på .0167. Antallet som blir fysisk mobbet i skolen (8,8%) var ikke signifikant forskjellig fra verken antallet som blir fysisk mobbet i idretten (9,8%) eller på fritiden (7,2%). Antallet som blir fysisk mobbet i idretten og på fritiden var heller ikke signifikant forskjellig.

6. Diskusjon

Målet med denne oppgaven var å utforske utbredelsen av mobbing i skolen, idretten og på fritiden blant idrettsaktive barn og unge mellom 13 og 18 år, og dermed få et bedre bilde av hvor utbredt mobbing er utenfor skolen, og da spesielt i idretten. I tillegg til å se på prevalensen av mobbing på de tre arenaene ble det undersøkt om det var signifikante forskjeller mellom arenaene i prevalens av mobbing. Det ble også sett på om kjønn hadde innvirkning på resultatene. Til slutt ble det undersøkt om det ble brukt ulike mobbemetoder på arenaene. Forventningene var at det skulle være signifikante forskjeller mellom arenaene i prevalensen av mobbing, med skolen som arenaen hvor det mobbes mest, og at det ikke skulle være noen forskjell mellom arenaene på hvilke mobbemetoder som ble mest brukt.

6.1 Forskjeller i prevalens av mobbing mellom skole, idrett og fritid

Som forventet viste resultatene i denne studien at det er signifikante forskjeller i prevalensen av mobbing mellom arenaene skole, idrett og fritid. Det forekommer signifikant mer mobbing i skolen enn på de andre arenaene blant både mobbere og mobbeoffer. Blant mobbere er det også signifikant forskjell mellom idrett og fritid, der mobbing er mer utbredt på fritiden enn i idretten. Blant mobbeofrene er det ingen signifikant forskjell mellom idrett og fritid.

Sett i forhold til tid som brukes på de ulike arenaene får en derimot et litt annet bilde. Barn og unge i alderen 13-18 år er i gjennomsnitt på skolen 30-35 timer i uka (Utdanningsdirektoratet, u.å.). Til sammenligning bruker barn og unge i samme aldersgruppe omtrent fire timer i uka på trening i idrettslag. De unge har mye fritid, men mye av denne tiden går med til å være alene, eller og kun være sammen med familien. Det er derfor sannsynlig at ungdommen på fritiden tilbringer et sted mellom 10 og 35 timer i uka sammen med andre ungdommer. De unge bruker altså veldig lite tid i idretten sammenlignet med de to andre arenaene. Likevel er mobbingen omtrent like mye utbredt i idretten som på fritiden, og det er heller ikke stor forskjell på antallet som er involvert i mobbing på skolen og i idretten, der guttene faktisk er nesten like mye involvert på begge arenaer. Relativt sett er det mulig at det er mer mobbing i idretten enn både i skolen og på fritiden.

For å se nærmere på disse resultatene ble det gjennomført en analyse som skilte mellom mobbing som skjer av og til (sporadisk mobbing) og mobbing som skjer omtrent hver uke eller oftere (hyppig mobbing). Her viste svarene at det forekommer mest hyppig mobbing i idretten, noe som underbygger resultatene om at det relativt sett er mulig at det er mest mobbing på denne arenaen. I og med at idrettsungdommene i snitt kun er på trening omtrent fire timer i uka betyr det at de som er involvert i hyppig mobbing i idretten er involvert på mer eller mindre hver trening.

Det er relativt få deltakere i studien som svarer at de er involvert i mobbing hver uke eller oftere, noe som øker sjansene for metodiske feil. Om noen få ”skøyere” har gitt

feil svar kan det få store konsekvenser for resultatene. I fremtiden bør det gjøres en mer omfattende undersøkelse med flere deltakere for å få mer valide og reliable resultater. Det er likevel såpass mange som har svart på spørreskjemaet at resultatene gir grunnlag for videre diskusjon. I tillegg hefter det en viss usikkerhet omkring validiteten i sammenligningen av de tre arenaene fordi det ikke tidligere er gjort analyser på tvers av arenaene.

6.2 Mobbemetoder

6.2.1 Forskjeller mellom skole, idrett og fritid

Det er signifikant forskjell mellom alle tre arenaer blant mobbere når det gjelder erting, og mellom både skole og idrett, og skole og fritid blant mobbeofre. Isolering/utestenging er ikke signifikant forskjellig mellom noen av arenaene, verken blant mobbere eller mobbeoffer. Blant mobberne er det for fysisk mobbing ingen signifikant forskjell mellom arenaene, mens det blant mobbeofrene er signifikant forskjell mellom skole og fritid og idrett og fritid. Årsaken til forskjellene på svarene til de som mobber og de som blir mobbet kan være at mobbeofrene opplever mobbingen annerledes enn mobberne.

Resultatene tyder på at erting er den mobbemetoden der det er størst forskjell mellom arenaene når en sammenligner prevalensen av metoder. Om en ser nærmere på antallet som er involvert i erting ser en at det er flest som er involvert i skolen. Dette stemmer overens med resultatene av prevalensen av mobbing som også kom frem til at prevalensen av mobbing er størst i skolen.

Svakheten til denne analysen er at en ikke ser hvor utbredt hver enkelt mobbemetode er i forhold til den totale prevalensen av mobbing på hver arena. Relativt sett er det mulig at en mobbemetode er mer utbredt på en arena enn det en annen mobbemetode er.

6.2.2 Utbredelsen av mobbemetoder

Det er ikke gjort en statistisk analyse av forskjellene på prevalensen av mobbemetodene. Men om en ser på antallet som bruker hver enkelt metode ser en at det på alle arenaer, og for både mobbere og mobbeoffer, er flest som har svart at de er involvert i erting. Noen færre har svart at de er involvert i isolering/utestenging, mens færrest har svart at de er involvert i fysisk mobbing. Dette samsvarer med tidligere forskning (Olweus, 1992; Wang, Iannotti & Nansel, 2009), selv om det i denne studien kan se ut som om det er større forskjeller mellom prevalensen av erting og isolering/utestenging enn hva tidligere funn har vist (Wang, Iannotti & Nansel, 2009).

6.3 Kjønnforskjeller

Tidligere i oppgaven kom det frem at det for både mobbere og mobbeoffer er signifikante forskjeller mellom arenaene. Det kan se ut som kjønn har innvirkning på disse resultatene. For jenter viser resultatene at alle arenaene er signifikant forskjellige for både mobbere og mobbeoffer, mens for guttene er det kun sammenligningen av mobbeoffer i skolen og på fritiden som er signifikant forskjellig. Det kan virke som at de signifikante forskjellene for jenter er så store at de også fører til at det totalt sett for jenter og gutter er signifikante forskjeller mellom arenaene. De samme tendensene finner en også i bruken av mobbemetoder. Blant gutter er det ingen signifikante forskjeller på prevalensen av henholdsvis erting, isolering/utestenging og fysisk mobbing mellom skole, idrett og fritid, mens over 2/3-deler av sammenligningene mellom arenaene er signifikant forskjellige blant jenter.

Resultatene i denne studien viser også at jenter er nesten like mye involvert i mobbing på skolen som gutter. Dette gjelder både mobbere og mobbeoffer. Utenfor skolen er det derimot større kjønnsforskjeller. I idretten er det nesten fire ganger flere mobbere blant gutter enn jenter, og på fritiden er det over tre ganger flere mobbere blant gutter enn jenter. De samme tendensene finner en blant mobbeofrene, som viser at gutter er mer utsatt for mobbing enn jenter i idretten og på fritiden.

Tidligere forskning har hevdet at flere gutter enn jenter er involvert i mobbing som mobbere og at omtrent like mange fra hvert kjønn er involvert som mobbeofre (Boulton & Smith, 1994; Kumpulainen et al., 1998; Solberg & Olweus, 2003; Whitney & Smith, 1993). I denne studien bekreftes resultatene fra tidligere studier om at det for mobbere er forskjeller mellom jenter og gutter. Det kommer frem at det muligens er forskjellene mellom jenter og gutter i idretten og på fritiden som skaper kjønnsforskjellene. På et punkt skiller derimot resultatene i denne studien seg fra tidligere studier. Det viser seg at det også er kjønnsmessige forskjeller blant mobbeofre, der gutter blir mer mobbet enn jenter, mens det tidligere har blitt hevdet at det ikke er kjønnsforskjeller blant mobbeofre (Solberg & Olweus, 2003).

Det er trolig flere årsaker til kjønnsforskjellene. Maskulinitetsteoretikere og feminister hevder at kjønn er sosialt konstruert. De mener at samfunnet former jentene og guttene slik at de blir forskjellige (McGinley, 2004). Teorien bygger på tanker om at gutter fra tidlig barndom blir opplært til å være tøffe og sterke, mens jenter blir opplært til å være forsiktede og snille. Dette følger barna gjennom ungdomstiden og inn i voksenlivet. I tillegg er det biologiske forskjeller mellom jenter og gutter. Blant annet vil produksjonen av viktige hormoner som østrogen og testosteron skape kjønnsforskjeller (McCarthy & Arnold, 2008). De biologiske og sosiale forskjellene gjør at jenter og gutter reagerer forskjellig på samme stimuli. I konfrontasjoner mellom personer kan det føre til at de reagerer forskjellig ut ifra biologisk opphav og hva de har lært og opplevd i oppveksten.

En annen årsak til kjønnsforskjellene kan være motivene til mobberne. Studier har funnet ut at mobberne blir motivert av et ønske om å oppnå høy status og bli den dominerende i vennegjengen, og at det er større sannsynlighet for å være en mobber hvis en har store mål om å oppnå status (Pellegrini, 2002; Salmivalli & Peets, 2009). Annen forskning har kommet frem til at sammenhengen mellom mål om å oppnå status og mobbing er større blant gutter enn jenter (Sitsema et al., 2009). Forskning har også vist at jenter oftere enn gutter mobber andre uten at det er en tredjepart tilstede (Craig & Pepler, 1998). Det kan virke som om jenter i større grad enn gutter ønsker å få indre psykologiske oppturer av å mobbe andre, mens gutter er mer opptatt av å oppnå respekt og status blant jevnaldrende, og gjennom dette øke selvtilliten og selvbildet. Ifølge Salmivalli (2010) ser det også ut som om mobberne nøye velger ut

ofrene sine og tid og sted for overgrepene. Om påstanden om at gutter er mer interesserte enn jenter i å oppnå status blant jevnaldrende er riktig, kan det tenkes at gutter som mobber er mer interesserte i å mobbe på tvers av arenaer for å ta vare på et image og en status i gjengen på alle arenaer, mens jenter er mer opptatt av personlig tilfredsstillelse og er ikke avhengig av å mobbe i flere settinger. Dermed blir jenter muligens mer selektive enn gutter når de velger hvilke arenaer de utfører overgrepene.

6.4 Idrett og mobbing

I idrettspolitisk dokument for 2011 til 2015 legger NIF stor vekt på idrettens grunnverdier om blant annet inkludering, demokrati, lojalitet og likeverd. I organisasjonen jobbes det aktivt mot problemer som frafall, mobbing og rasisme i idretten (Norges idrettsforbund, u.å.). Likevel tyder resultatene i denne studien på at det relativt sett er mye mobbing i idretten når en tar hensyn til antall timer som tilbringes på hver arena.

Undersøkelser viser at idretten oppleves positivt for de aller fleste barna som deltar. 83% av barna i alderen 8-12 år er med i idretten fordi det er morsomt (MMI, 2004), mens 95% av idrettsungdommene sier at de har det bra eller svært bra på trening (Ingebrigtsen, 2003). Samtidig viser en rapport at de største årsakene til at barn og ungdom slutter med idrett er på grunn av flytting, skader, dårlig tid og at det blir for strenge krav om å være god (Seippel, 2005; Strandbu og Bakken, 2007). Det viser seg altså at det er andre faktorer enn de medmenneskelige forholdene som er hovedårsakene til frafallet i idretten.

Studien viser at prevalensen av mobbing er forskjellig på arenaene. Det er ikke analysert hva som er med på å skape forskjellene. Studier viser imidlertid at tilstedeværelsen av voksne påvirker mobbingen. Espelage, Bosworth & Simon (2000) fant ut at sannsynligheten for å være involvert i mobbing korrelerte med tiden en tilbrakte uten oppsyn fra voksne. I tillegg er det grunn til å tro at ungdommenes mulighet til selv å bestemme om de vil delta eller ikke, påvirker mobbingen. I situasjoner de liker, og vil være en del av, er det større sannsynlighet for at de

konsentrerer seg om oppgaven som skal gjøres i stedet for å agere negativt mot andre personer. Det er også større sannsynlighet for at ungdommene utstråler mer selvtillit når de holder på med noe de liker, og derfor har mindre sannsynlighet for å bli sett på som et offer blant mobberne. Trolig vil også ungdommenes mulighet til selv å bestemme hvem de skal omgås med påvirke hvor utbredt mobbing er. Hvis ungdommene har mulighet til å unngå personer som plager dem, og i stedet omgås andre venner, synker sannsynligheten for at mobbing skjer.

I idretten etterfølges alle disse tre punktene; det er voksne tilstede, ungdommene kan selv bestemme om de vil delta og de kan i stor grad selv bestemme hvem de vil omgås med. Likevel ser mobbing ut til å være relativt mye utbredt i idretten. Dette kan bety at det er andre faktorer i idrett som påvirker prevalensen av mobbing.

En årsak kan være fokuset på konkurranse. I et konkurransepreget miljø øker sannsynligvis sjansen for mobbing på grunn av høyere indre og ytre press på personene. I tillegg er det rimelig å anta at det er et relativt høyt aggresjonsnivå involvert i et konkurransepreget miljø, noe som lettere fører til konfrontasjoner mellom personer. Konkurranse er fremtredende i idretten gjennom fokus på prestasjoner og kropp. Ungdommene blir hele tiden målt opp mot hverandre, både gjennom fysiske tester og i prestasjoner på trening og i konkurranse. Prestasjonene er synlige for alle, i motsetning til for eksempel i skolen hvor en i større grad har mulighet til å skjule resultatene sine. Om det begås feil får det også ofte konsekvenser for flere enn kun seg selv. Dette skaper et press som kan være vanskelig å takle. I idretten er det også et stort kroppsfokus. Ungdommene måler egen kropp mot andres, og kropp og helse er ofte temaer som går igjen i idretten. De involverte blir utsatt for et press om å ha en veltrent kropp. En kan anta at konkurransemiljøet som finnes i idrett skaper et press hos utøverne, som igjen kan være en faktor som påvirker prevalensen av mobbing.

En annen årsak kan være alle tiltakene som er gjort i skolen de seneste årene. Dette kan ha ført til at mobberne synes det er vanskeligere å mobbe andre i skolen enn i idretten, og dermed mobber de mer i idretten enn på skolen. Til slutt kan kompetansen til de voksne være en årsak. I skolen har lærerne fått opplæring i å takle mobbing og

situasjoner som kan utarte seg til å bli mobbing, mens det ikke finnes noe krav til at trenere og ledere i idretten får samme opplæring.

Forskere har hevdet at barn og unge som driver aktivt med idrett har et bedre psykologisk velvære enn de som ikke driver med idrett (Slater & Tiggemann, 2011). Studier har vist at fysisk aktivitet og trening kan sees i sammenheng med godt humør (Biddle, 2000), mindre angst (Taylor, 2000), positivt selvbilde (Fox, 2000; Miller & Heinrich, 2001) og økt selvtillit (Fox, 2000; Miller & Levy, 1996). I tillegg fant Haugen, Säfvenbom & Ommundsen (til vurdering) ut at idretten inneholder viktige sosiale komponenter som gjør at deltakelse i idrett er med på å redusere sjansen for å føle ensomhet. Annen forskning har funnet ut at mindre grad av angst og depresjon reduserer sjansen for å bli mobbet (Swearer et al., 2001). Om en ser disse studiene i sammenheng kan det bety at de som er aktive i idrett blir mindre mobbet enn andre. En sammenligning av resultatene i denne studien og den landsomfattende skolemiljøundersøkelsen fra 2008 (Roland, 2008), kan gi indikasjoner på om dette er tilfelle, da disse to undersøkelsene bruker de samme spørsmålene om mobbing, samt at det i denne studien kun er idrettsungdom som har svart, mens det i skolemiljøundersøkelsen er et representativt utvalg ungdom fra hele Norge, både idrettsungdom og annen ungdom. I skolemiljøundersøkelsen kom det frem at 5,7% i barneskolen og 7,2% i ungdomsskolen ble mobbet ukentlig eller oftere, mens i denne undersøkelsen ble 2,2% utsatt for mobbing hver uke eller oftere. Dette kan tyde på at færre idrettsaktive ungdommer enn andre ungdommer blir utsatt for mobbing. Sammenligningen er noe svak metodisk da det kun er et fåtall av deltakerne som har svart at de blir mobbet hver uke eller oftere. Dette fører til at om noen såkalte "skøyere" svarer feil med vilje kan dette få stor konsekvenser for resultatene. I tillegg var alderen på deltakerne noe forskjellig i studiene (10-15 år i miljøundersøkelsen og 13-18 år i denne studien). Nærmere analyser av disse datamaterialene må dermed gjøres for å få mer pålitelige svar på hypotesen om at de som er aktive i idrett blir mindre mobbet enn andre.

Idretten blir sett på som en positiv arena hvor barn og unge kan utvikle blant annet personlige og sosiale egenskaper (Baxter-Jones & Helms, 1996). Ser en bort ifra skaderisiko er det lite fokus på de negative sidene av å drive med idrett. De senere årene har det likevel blitt mer fokus på negative sider ved å drive med idrett, blant annet at det kan fremprovosere astma, hjertesykdommer, spiseforstyrrelser, stress og

angst, samt at idretten er for opptatt av elitesatsing og tar for lite hensyn til bredden (Säfvenbom, Geldhof & Haugen, til vurdering). Resultatene i denne studien støtter opp om nyere tanker om at det er mye positivt forbundet med idrett, men at det også finnes negative sider knyttet til å drive med idrett.

6.5 Tiltak

Det er en klar sammenheng mellom å mobbe andre som 8-åring og 16-åring (Sourander et al., 2000). Hvis en mobber andre som 8-åring er det stor sannsynlighet for at en også gjør det som 16-åring. Det samme gjelder mobbeofrene. Om en er mobbeoffer som 8-åring er det stor sannsynlighet for at en også er det som 16-åring. Det er mange som store deler av livet sliter både fysisk og psykisk som en følge av mobbing (Smokowski & Kopasz, 2005), og det er bevist at personer som har vært involvert i mobbing i barndommen, enten som mobber, mobbeoffer eller begge deler, er overrepresentert i bruken av helsevesen og støtteordninger (Olweus, 2011; Sourander et al., 2000). Mye tyder dermed på at mobbing er noe som følger en person gjennom hele oppveksten og inn i voksen alder. I tillegg til hver enkelt sin lidelse medfører dette også et samfunnsøkonomisk problem. Hvert år har Den norske stat store utgifter i forbindelse med kriminalsaker (Bakke, 2011) og saker som er tilknyttet helsevesenet og NAV der tidligere mobbere og mobbeoffer er involvert. Det er med andre ord mye penger å spare hvis en klarer å begrense mobbingen i barne- og ungdomsårene.

I dag finnes det flere programmer mot uønsket adferd som implementeres i den norske skolen. Det finnes også egne anti-mobbeprogrammer, der de to mest utbredte i den norske skolen i dag er Olweusprogrammet (UniHelse, u.å.) og ZERO (Senter for atferdsforskning, u.å.). Svenske økonomer har funnet ut at hvert enkelt tilfelle av et ”negativt livsløp”, for mobber eller mobbeoffer, koster samfunnet i Sverige omtrent 12 millioner kroner (NTB, 2011). Det er grunn til å tro at utgiftene er omtrent like store i Norge. Ifølge Dan Olweus, ansvarlig for Olweusprogrammet, betyr dette at anti-mobbeprogrammene kun trenger å ha en suksessrate på 1,5% for at de skal lønne seg økonomisk (NTB, 2011). Dette betyr igjen at en ved å bruke noen millioner kroner på

tiltak mot mobbing på langsiktig basis kan spare flere titalls millioner kroner i året. Fra 2001 til 2010 bevilget staten 48 millioner kroner til ulike mobbeprogrammer. Men det er en viss uenighet om disse anti-mobbeprogrammene har vært vellykkede eller ikke. I 2006 kom en gruppe forskere frem til at forebyggende programmer mot mobbing og anti-sosial atferd har positive effekter for skolemiljøet, og at det er hensiktsmessig å fortsette implementeringen i skolen (Knudsmoen et al., 2006), mens det i en nyere rapport kom frem at anti-mobbeprogrammene har hatt liten effekt (Lødding & Vibe, 2010). Dette er et bevis på at en i fremtiden må være enda flinkere til å bruke tilskuddene riktig og gjennomføre gode tiltak slik at en oppnår effekter av tiltakene som blir satt i gang. Hvilke tiltak som bør prioriteres og gjennomføres skal ikke diskuteres her, men det er klart at det er gode muligheter til å spare mye penger, og ikke minst hjelpe mange mennesker, hvis en klarer å begrense omfanget av mobbing. Tiltakene kan innføres så tidlig som i førskolealder da det har vist seg at mobbing allerede starter i barnehagen (Kvistad, 2004).

7. Konklusjon

Resultatene i denne studien tyder på at arenaen er en faktor som påvirker prevalensen av mobbing. Det kommer frem at prevalensen av mobbing i skole, idrett og fritid er signifikant forskjellig, der mobbing er mest utbredt i skolen. Resultatene tyder på at det blant jenter er større forskjeller mellom arenaene enn blant gutter. Om en tar hensyn til antall timer ungdommene tilbringer på hver arena, er det imidlertid grunn til å hevde at det relativt sett er mest mobbing i idretten. Frem til nå har det vært antatt at det er mest mobbing i skolen, og mindre i idretten, men disse nye funnene viser at mobbing muligens er et større problem i idretten en tidligere antatt. I fremtiden bør dette undersøkes nærmere. Det er ingen forskjeller mellom arenaene på hvilke mobbemetoder som brukes mest, der erting er mest utbredt som mobbemetode på alle arenaer, før utbredelsen av henholdsvis isolering/utestenging og fysisk mobbing følger.

Dette arbeidet bør ses på som et delarbeid mot å skape større kunnskap om mobbing utenfor skolen. Styrken til studien har vært at det er de samme personene som har gitt

svar om mobbing på alle arenaene, slik at en har fått gjennomført presise sammenligninger. Det finnes flere svakheter i studien. For det første har ikke ungdommene blitt spurt om digital mobbing og denne arenaen har dermed ikke blitt tatt med i analysen. Dette er et tema som har blitt mer og mer aktuelt de siste årene, og den aller nyeste rapporten fra Utdanningsdirektoratet (2012) viser at digital mobbing er utbredt i skolen. For det andre er det kun et lite antall som svarer at de er involvert i hyppig mobbing, noe som kan føre til feil resultater om noen ”skøyere” svarer feil med vilje. For det tredje har det ikke vært tid og rom i denne oppgaven til å se nærmere på om det finnes fysiske og psykiske årsaker til funnene. Oppgaven reiser derfor flere ubesvarte spørsmål som i fremtiden bør undersøkes nærmere. Først og fremst bør en undersøke hva som er årsakene til at prevalensen av mobbing er forskjellig fra arena til arena. I tillegg bør det ses nærmere på hvorfor det er større forskjeller mellom arenaene i prevalensen av mobbing blant jenter enn blant gutter. Det bør også undersøkes om utbredelsen av mobbemetoder er forskjellig fra arena til arena når en måler det i forhold til den relative prevalensen av mobbing på hver arena.

Referanser

Bakke, J. (2011) *Kriminalitetens kostnader: En undersøkelse av tyverikriminalitetens kostnader og et anslag over kriminalitetens kostnader*. Oslo: PHS forskning.

Baxter-Jones, A.D.G. & Helms, P.J. (1996). Effects of training at a young age: A review of the training of young athletes (TOYA) study. *Pediatric Exercise Science*, 8(4), 310-327.

Benestad, H.B. & Laake, P. (2008). Forskning: Metode og planlegging. I: P. Laake, B.R. Olsen & H.B. Benestad (red.). *Forskning i medisin og biofag*. (s. 115-146). Oslo: Gyldendal.

Biddle, S.J.H. (2000). Emotion, mood and physical activity. I: S.J.H. Biddle, K.R. Fox & S.H. Boutcher (red.). *Physical activity and psychological well-being*. (s. 63-87). London: Routledge.

Bond, L., Carlin, J.B., Thomas, L., Rubin, K. & Patton, G. (2001). Does bullying cause emotional problems? A prospective study of young teenagers. *BMJ*, 323, 480-484.

Borg, M.G. (1999). The extent and nature of bullying among primary and secondary schoolchildren. *Educational Research*, 41(2), 137-153.

Boulton, M.J. & Smith, P.K. (1994). Bully/victim problems in middle-school children: Stability, self-perceived competence, peer perceptions and peer acceptance. *British Journal of Developmental Psychology*, 12(3), 315-329.

Bushman, B.J., Baumeister, R.F. & Stack, A.D. (1999). Catharsis, aggression, and persuasive influence: Self-fulfilling or self-defeating prophecies? *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 367-376.

- Cohen, J. (1969). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New York: Academic Press.
- Collot D'Escury, A.L. & Dudink, A.C.M. (2010). Bullying beyond school: Examining the role of sports. I: S.R. Jimerson, S.M. Swearer & D.L. Espelage (red.). *Handbook of bullying in schools: An international perspective*. (s. 235-248). New York: Routledge.
- Cook, C.R., Williams, K.R., Guerra, N.G. & Kim, T.E. (2010a). Variability in the prevalence of bullying and victimization: A cross-national and methodological analysis. I: S.R. Jimerson, S.M. Swearer & D.L. Espelage (red.). *Handbook of bullying in schools: An international perspective*. (s. 347-362). New York: Routledge.
- Cook, C.R., Williams, K.R., Guerra, N.G., Kim, T.E. & Sadek, S. (2010b). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence: A meta-analytic investigation. *School Psychology Quarterly*, 25(2), 65-83.
- Craig, W.M. & Pepler, D.J. (1998). Observations of bullying and victimization in the school yard. *Canadian Journal of School Psychology*, 13(2), 41-59.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297-334.
- Endresen, I.M. & Olweus, D. (2005). Participation in power sports and antisocial involvement in preadolescent and adolescent boys. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(5), 368-478.
- Eslea, M. & Mukhtar, K. (2001). Bullying and racism among Asian schoolchildren in Britain. *Educational Research*, 42(2), 207-217.
- Espelage, D.L., Bosworth, K. & Simon, T.R. (2000). Examining the social context of bullying behaviors in early adolescence. *Journal of Counseling & Development*, 78(3), 326-333.

Fasting, K. (2011) Seksuell Trakassering og Overgrep i Idretten –Forekomst og Forebygging. I: Hanstad D.V., Breivik, G., Sisjord, M.K. & Skaset, H.B. (red.). *Norsk Idrett –Indre Spenning og Ytre Press*. (s. 317-333). Oslo: Akilles.

Fasting, K., Brackenridge, C. & Sundgot-Borgen, J. (2003). Experiences of Sexual Harassment and Abuse Among Norwegian Elite Athletes and Nonathletes. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74 (1), 84-97.

Fekkes, M., Pijpers, F.I.M. & Verloove-Vanhorick, S.P. (2005). Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Education Research*. 20(1), 81-91.

Fitch, T.J. & Marshall, J.L. (2000). Faces of violence in sports. I: D.S. Sandhu (red.). *Faces of violence: Psychological correlates, concepts, and intervention strategies*. (s. 87-102). New York: Nova Science Publishers, Inc.

Fox, K.R. (2000). The effects of exercise on self-perceptions and self-esteem. I: S.J.H. Biddle, K.R. Fox & S.H. Boutcher (red.). *Physical activity and psychological well-being*. (s. 88-117). London: Routledge.

Hanish, L.D. & Guerra, N.G. (2002). A longitudinal analysis of adjustment following peer victimization. *Development and Psychopathology*, 14(1), 69-89.

Haugen, T., Säfvenbom, R. & Ommundsen, Y. (til vurdering). Perceived social competence mediate the cross-sectional association between sport participation and loneliness in Norwegian adolescents.

Hawker, D.S.J. & Boulton, M. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 41(4), 441-455.

Heinemann, P.P. (1973). *Mobbing: Gruppevold blant barn og voksne*. Oslo: Gyldendal.

Hugh-Jones, S. & Smith, P.K. (1999). Self-reports of short- and long-term effects of bullying on children who stammer. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 141-158.

Ingebrigtsen, J. E. (2003). *Norsk barne- og ungdomsidrett. Noen bilder fra virkeligheten, som grunnlag for tanker og diskusjon om utvikling av idretten de kommende årene*. Seminarinnlegg 25.08.03. NTNU, Program for idrettsvitenskap.

Junger-Tas, J. & Van Kesteren, J.N. (1999). *Bullying and delinquency in a Dutch school population*. New York: Criminal Justice Press.

Knudsmoen, H., Holth, P., Nissen, P., Schultz, J.H., Tveit, A. & Torsheim, T. (2006). *Vurdering av program for forebygging av problematferd og utvikling av sosial kompetanse*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Kumpulainen, K. & Räsänen, E. (2000). Children involved in bullying at elementary school age: Their psychiatric symptoms and deviance in adolescence. *Child Abuse & Neglect*, 24(12), 1567-1577.

Kumpulainen, K., Räsänen, E., Henttonen, I., Almqvist, F., Kresanov, K., Linna, S-L. og Tamminen, T. (1998). Bullying and psychiatric symptoms among elementary school-age children. *Child Abuse & Neglect*, 22(7), 705-717.

Kvistad, K.J. (2004). *“Den norske barnehagekvaliteten” 2002-2004: Sluttrapport*. Trondheim: Dronning Mauds Minne.

Lødding, B. & Vibe, N. (2010). *Hvis noen forteller om mobbing: Utdypende undersøkelse av funn i Elevundersøkelsen om mobbing, urettferdig behandling og diskriminering*. Hntet 28.5.2012 fra http://www.udir.no/Upload/Rapporter/2011/5/NIFU_mobbing.pdf?epslanguage=no.

- Marini, Z.A. & Dane, A.V. (2008). Matching interventions to bullying subtypes: Ensuring programs fit the multifaceted needs of children involved in bullying. I: D. Pepler & W. Craig (red.). *Understanding and addressing bullying: An international perspective*. (s. 97-126). Bloomington: AuthorHouse.
- McCarthy, M.M. & Arnold, A.P. (2008). Sex differences in the brain: What's old and what's new? I: J.B. Becker, K.J. Berkley, N. Geary, E. Hampson, J.P. Herman & E.A. Young (red.). *Sex differences in the brain: from genes to behavior*. (s. 15-34). New York: Oxford University Press, Inc.
- McGinley, A. (2004). Masculinities at work. *Oregon Law Review*, 83(2), 359-434..
- Menesini, E., Sanchez, V. & Fonzi, A. (2003). Moral emotions and bullying: A cross-national comparison of differences between bullies, victims and outsiders. *Aggressive Behavior*, 2003(6), 515-530.
- Miller, J.L. & Heinrich, M. (2001). Gender role conflict in middle school and college female athletes and non-athletes. *Physical Educator*, 58, 124-133.
- Miller, J.L. & Levy, G.D. (1996). Gender role conflict, gender-typed characteristics, self-concepts, and sport socialization in female athletes and non-athletes. *Sex Roles*, 35, 111-122.
- MMI. (2004). Barn og ungdom (8-24). Undersøkelse for Norges idrettsforbund.
- Moran, S., Smith, P.K., Thompson, D. & Whitney, I. (1993). Ethnic differences in experiences of bullying: Asian and white children. *British Journal of Educational Psychology*, 63(3), 431-440.
- Mykletun, R.J. (1979). *Plaging i skolen: En undersøkelse av endel personlighetstrekk, bakgrunnsvariabler og tilpasning hos ungdomsskoleelever som plager andre eller selv plages i skolen*. Stavanger: Rogalandforskning.

- Nansel, T.R., Overpeck, M.D., Haynie, D.L., Ruan, W.J. & Scheidt, P.C. (2003). Relationships between bullying and violence among US youth. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 157(4), 348-353.
- Nishina, A., Juvonen, J. & Witkow, M.R. (2005). Sticks and stones may break my bones, but names will make me feel sick: The psychosocial, somatic, and scholastic consequences of peer harassment. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 34(1), 37-48.
- Norges idrettsforbund (2007). *Norges idrettsforbund og paralympiske komités lov*. Hentet 19.5.2012 fra <http://www.lovdatab.no/nif/hifl-20070512-0001.html>.
- Norges idrettsforbund (u.å). *Idrettspolitisk dokument 2011-2015*. Hentet 19.5.2012 fra http://www.nif.no/omnif/ipd/Documents/Idrettspolitisk_dokument2011_2015.pdf
- NTB. (2011). *Mobbing koster samfunnet milliarder*. Hentet 25.5.2012 fra <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7525960>.
- Olweus, D. (1978). *Aggression in the schools: Bullies and whipping boys*. Washington DC: Hemisphere Press.
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen: Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Olweus, D. (2009). Mobbing i skolen – fakta og tiltak. I: K-I. Klepp & L.E. Aarø (red.). *Ungdom, livsstil og helsefremmende arbeid*. (s. 346-359). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Olweus, D. (2011). Bullying in school and later criminality: Findings from three Swedish community samples of males. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 21, 151-156.
- Olweus, D. & Roland, E. (1983). *Mobbing: bakgrunn og tiltak*. Oslo: Kirke- og undervisningsdepartementet.

- O'Moore, M. & Kirkham, C. (2001). Self-esteem and its relationships to bullying behaviour. *Aggressive Behavior*. 27(4), 269-283.
- Pellegrini, A.D. (2002). Bullying, victimization, and sexual harassment during the transition to middle school. *Educational Psychologist*, 37(3), 151-163.
- Roland, E. (1980). *Terror i skolen: Mobbing, ei empirisk undersøkning*. Stavanger: Rogalandsforskning.
- Roland, E. (1995). *Spørreskjema om skolemiljø*. Stavanger: Senter for Atferdsforskning.
- Roland, E. (2007). *Mobbingens psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roland, E. (2008). *Mobbing i grunnskolen 2004-2008*. Stavanger: Senter for atferdsforskning.
- Russel, G.W. (1983). Psychological issues in sports aggression. I: J.H. Goldstein (red.). *Sports Violence*. (s. 157-181). New York: Springer-Verlag
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*. 15(2), 112-120.
- Salmivalli, C. & Peers, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationships in middle childhood and early adolescence. I: K.H. Rubin, W.M. Bukowski & B. Laursen. (red.). *Handbook of peer interactions, relationships, and groups*. (s. 322-340). New York: The Guilford Press.
- Seippel, Ø. (2005). *Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? Om frafallet i norsk idrett*. Oslo: ISF.
- Senter for atferdsforskning. (u.å). *ZERO*. Hentet 25.5.2012 fra http://saf.uis.no/vi_tilbyr/programmer/zero/.

- Sitsema, J., Veenstra, R., Lindenberg, S. & Salmivalli, C. (2009). An empirical test of bullies' status goals: Assessing direct goals, aggression, and prestige. *Aggressive Behavior*, 35, 57-67.
- Slater, A. & Tiggemann, M. (2011). Gender differences in adolescent sport participation, teasing, self-objectification and body image concerns. *Journal of Adolescence*, 34(3), 455-463.
- Smokowski, P.R. & Kopasz, K.H. (2005). Bullying in school: An overview of types, effects, family characteristics, and intervention strategies. *Children & Schools*, 27(2), 101-110.
- Solberg, M.E. & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus bully/victim questionnaire. *Aggressive Behavior*, 29, 239-268.
- Solberg, M.E., Olweus, D. & Endresen, I.M. (2007). Bullies and victims at school: Are they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, 77(2), 441-464.
- Sourander, A., Helstelä, L., Helenius, H. & Piha, J. (2000). Persistence of bullying from childhood to adolescence –A longitudinal 8-year follow-up study. *Child Abuse & Neglect*, 24(7), 873-881.
- Sourander, A., Jensen, P., Rønning, J.A., Elonheimo, H., Niemelä, S., Helenius, H., og Almqvist, F. (2007). Childhood bullies and victims and their risk of criminality in late adolescence: The Finnish boy to a man study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(6) 546-552.
- Strandbu, Å. & Bakken, A. (2007). *Aktiv Oslo-ungdom: en studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. NOVA Rapport 2/2007. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.
- Sutton, J., Smith, P.K. & Swettenham, J. (1999). Social cognition and bullying: Social inadequacy or skilled manipulation? *British Journal of Developmental Psychology*, 17(3), 435-450.

Swearer, S.M., Song, S.Y., Cary, P.T., Eagle, J.W. & Mickelson, W.T. (2001). Psychosocial correlates in bullying and victimization: The relationship between depression, anxiety, and bully/victim status. I: R.A. Geffner, M. Loring & C. Young (red.). *Bullying behavior: Current issues, research, and interventions*. (s. 95-121). New York: The Haworth Press.

Säfvenbom, R., Geldhof, J. & Haugen, T. (til vurdering). Sports clubs as accessible developmental assets for all? Adolescents' assessment of egalitarianism vs. Elitism in school and sports.

Taylor, A.H. (2000). Physical activity, anxiety and stress. I S.J.H. Biddle, K.R. Fox & S.H. Boutcher (red.). *Physical activity and psychological well-being*. (s. 10-45). London: Routledge.

Tikkanen, T. & Junge, A. (2005). *Realisering av en visjon om et mobbefritt oppvekstmiljø for barn og unge: Sluttrapport til evaluering av Manifest mot mobbing 2002-2004*. Hentet 22.5.2011 fra [http://www.rf.no/Internet/Mobbemanifest.nsf/wvDocId/8BE857DB24F1EA15C1256E850046F41E/\\$file/Rapport+RF-2004-223.pdf](http://www.rf.no/Internet/Mobbemanifest.nsf/wvDocId/8BE857DB24F1EA15C1256E850046F41E/$file/Rapport+RF-2004-223.pdf)

UniHelse. (u.å). *Olweusgruppen mot mobbing*. Hentet 25.5.2012 fra <http://www.helse.uni.no/default.aspx?site=29>.

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). *Læreplan: Fag- og timefordeling [Kunnskapsløftet]*. Hentet 16.5.2012 fra <http://www.udir.no/Lareplaner/Fag--og-timefordeling/Grunnskolen/Generelle-bestemmelser-for-grunnskolen/>.

Verkuyten, M. & Thijs, J. (2002). Racist victimization among children in The Netherlands: the effect of ethnic group and school, *Ethnic and Racial Studies*, 25(2), 310-331.

Wang, J., Iannotti, R.J., Nansel, T.R. (2009). School bullying among US adolescents: Physical, verbal, relational and cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45(4), 368–375.

Wendelborg, C. (2012). *Mobbing, diskriminering og uro i klasserommet: Analyse av Elevundersøkelsen 2012*. Hentet 28.5.2012 fra http://www.udir.no/Upload/Rapporter/Elevundersokelsen/Elevundersokelsen_2012_analyse_mobbing_uro_diskriminering.pdf?epslanguage=no.

Whitney, I. & Smith, P.K. (1993). A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools. *Educational Research*, 35(1), 3–25.

Tilråding av behandling av personopplysninger

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Bjørn Tore Johansen
Fakultet for helse- og idrettsfag
Høgskolen i Agder
Serviceboks 604
4809 ARENDAL

Vår dato: 30.10.2006

Vår ref: 15315/SM

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.09.2006. Meldingen gjelder prosjektet:

15315	<i>Moderne ungdom på fritiden (delstudie 1)</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Agder, ved institusjonens overste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Bjørn Tore Johansen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/endringskjema>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/database/>

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2012 rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Siv Midthassel

Kontaktperson: Siv Midthassel tlf: 55 58 83 34

Vedlegg: Prosjektvurdering

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrr.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Spørsmål om mobbing på skolen

25. Hvordan er det med mobbing på skolen?

Vi kaller det mobbing eller plaging når en eller flere elever (sammen) er uvennelige og ubehagelige med en elev, som ikke så lett kan forsvare seg. Dette kan være ved at eleven blir sparket, slått eller dyttet. Det er også mobbing når elever blir mye ertet eller når elever blir utestengt fra andre.

Hvor ofte har du i løpet av skoleåret	Aldri	Av og til	Omtrent hver uke	Omtrent hver dag
a) Mobbet/plaget andre elever på skolen?	☐	☐	☐	☐
b) Mobbet/plaget andre elever på skolen ved å erte dem?.....	☐	☐	☐	☐
c) Mobbet/plaget andre elever på skolen ved å isolere/stenge dem ute?.....	☐	☐	☐	☐
d) Mobbet/plaget andre elever på skolen ved å slå, sparke eller dytte dem?.....	☐	☐	☐	☐
Hvor ofte har du i løpet av skoleåret				
e) Mobbet/plaget på skolen?.....	☐	☐	☐	☐
f) Mobbet/plaget på skolen ved at du har blitt ertet?.....	☐	☐	☐	☐
g) Mobbet/plaget på skolen ved at du ikke lenger får være med de andre, blitt isolert/utestengt fra de andre?.....	☐	☐	☐	☐
h) Mobbet/plaget ved at du er blitt slått, sparket eller dyttet?.....	☐	☐	☐	☐

Spørsmål om mobbing i idretten

54. Hvordan er det med mobbing innenfor den hovedaktiviteten du driver?

Vi kaller det mobbing eller plaging når en eller flere utøvere eller trenere er uvennelige og ubehagelige med en utøver, som ikke så lett kan forsvare seg. Dette kan være ved at utøveren blir sparket, slått eller dyttet. Det er også mobbing når utøvere blir mye ertet eller når utøvere blir utestengt fra de andre.

	Aldri	Av og til uenig	Omtrent hver uke	Omtrent hver dag
Hvor ofte har du siden sist sommer				
a) Mobbet/plaget andre utøvere på trening eller i konkurranse?.....	☐	☐	☐	☐
b) Mobbet/plaget andre utøvere på trening eller i konkurranse ved å erte dem?.....	☐	☐	☐	☐
c) Mobbet/plaget andre utøvere på trening eller i konkurranse ved å isolere/stenge dem ute?.....	☐	☐	☐	☐
d) Mobbet/plaget andre utøvere på trening eller i konkurranse ved å slå, sparke eller dytte dem?....	☐	☐	☐	☐
Hvor ofte har du siden sist sommer blitt				
e) Mobbet/plaget på trening eller i konkurranse?...	☐	☐	☐	☐
f) Mobbet/plaget på trening eller i konkurranse ved at du har blitt ertet?.....	☐	☐	☐	☐
g) Mobbet/plaget på trening eller i konkurranse ved at du ikke lenger får være med de andre, blitt isolert/utestengt fra de andre?.....	☐	☐	☐	☐
h) Mobbet/plaget på trening eller i konkurranse ved at du er blitt slått, sparket eller dyttet?.....	☐	☐	☐	☐

Spørsmål om mobbing på fritiden

41. Hvordan er det med mobbing på fritiden (utenom skolen)?				
Vi kaller det mobbing eller plaging når en eller flere personer (sammen) er uvennelige og ubehagelige med en person som ikke så lett kan forsvare seg. Dette kan være ved at denne personen blir <i>sparket</i> , <i>slått</i> eller <i>dyttet</i> . Det er også mobbing når elever blir mye ertet eller når personen blir utestengt fra andre				
Hvor ofte har du i løpet av skoleåret	Aldri	Av og til	Omtrent hver uke	Omtrent hver dag
a) Mobbet/plaget andre unge på fritiden?	☐	☐	☐	☐
b) Mobbet/plaget andre elever på fritiden ved å erte dem?.....	☐	☐	☐	☐
c) Mobbet/plaget andre elever på fritiden ved å isolere/stenge dem ute?.....	☐	☐	☐	☐
d) Mobbet/plaget andre elever på fritiden ved å slå, sparke eller dytte dem?.....	☐	☐	☐	☐
Hvor ofte har du i løpet av skoleåret blitt				
e) Mobbet/plaget på fritiden?.....	☐	☐	☐	☐
f) Mobbet/plaget på fritiden ved at du har blitt ertet?.....	☐	☐	☐	☐
g) Mobbet/plaget på fritiden ved at du ikke lenger får være med de andre, blitt isolert/utestengt fra de andre?.....	☐	☐	☐	☐
h) Mobbet/plaget på fritiden ved at du er blitt slått, sparket eller dyttet?.....	☐	☐	☐	☐

